

STORTINGET

Evt. 417 S

(2025–2026)

Evttohus Stuorradiggái
gielda- ja hálddašanlávdegottis

Died. Sd. 8 (2025–2026)

Gielda- ja hálddašanlávdegotti evttohus sámegi-
elaid, sámí kultuvrra ja servodat- eallima birra

Stuorradiggái

1. Álgu

Ráđdehus ovddida jahkásaččat stuorradiggediedá-
husa sámegielaide, sámí kultuvrra ja servodateallima
birra. Dán jagi diedáhus, Died. Sd. 8 (2025–2026)
guorahallá rámmaeavttuid mat leat sámepolitihka
vuodđun, surggiid rastá. Sámedikki jahkediedáhus lea
sierra mielddusin.

Dán stuorradiggediedáhusas čoahkkáigeassá
ráđdehus rievttálaš, ekonomalaš ja hálddahuslaš rám-
maeavttuid mat leat ráđdehusa sámepolitihka
vuodđun. Diedáhusas čilgejuvvojit maidđái oanehaččat
ráđdehusa sámepolitihka mihttomearit ja vuoruheamit
stuorradiggeáigodagas. Čujuhuvvo ahte diedáhusa ulb-
mil lea addit máhttovuodu vai ipmirda movt stáhta lá-
hčá dili sámegielaide, sámí kultuvrra ja servodateallimii,
ja muhtun beliid mat váikkuhit ulbmilolaheapmái.

2. Lávdegotti meannudeapmi

Lávdegoddi lea bovden buktit ja lea ožžon čálalaš
gulaskuddancealkámušaid áššái. Dát čálalaš ceal-
kámušat leat ovttas ášši dokumeanttaiguin gávdnamis
áššesiiddus neahttasiiddus stortinget.no.

3. Lávdegotti mearkkašumit

Lávdegoddi, Bargiidbellodaga miel-
lahtut, Konstanse Marie Alvær, Isak
Veierud Busch, Sigurd Kvammen Rafaelsen
ja Solveig Vestenfor, Ovddádusbellodaga,
Bjørn Larsen, Rune Midtun, Helge André
Njåstad ja Erlend Wiborg, Olgešbellodaga,
Mudassar Kapur ja Tage Pettersen, Sosia-
listtalaš Gurutbellodaga, Anne Lise Gjer-
stad Fredlund, Guovddášbellodaga, Bengt
Fasteraune, ja Bellodaga Ruoksat, jodi-
haddji Hanne Beate Stenvaag, čujuhit
Diedáhussii Sd. 8 (2025–2026) Sámegielaide, sámí
kultuvrra ja servodateallima birra. Diedáhus guorahallá
rámmaeavttuid mat leat sámepolitihka vuodđun, surg-
giid rastá. Sámedikki jahkediedáhus lea sierra miel-
dusin diedáhusas.

Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret
Ovddádusbellodaga miellahtut, deattuhit man mávsso-
laš ollislaš ja guhkesáigásaš sámepolitihkka lea, mii lea
mielde sihkkarastime ja viidasit ovdánahttime sámegi-
elaid, sámí kultuvrra ja servodateallima Norgga nati-
onála ja riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid mielde.

Eanetlohku deattuha ahte sámepolitihkas lea
nana rievttálaš vuodđu, earret eará Vuodđolága para-
gráfas 108, sámelágas, olmmošvuoigatvuodálágas ja ál-
bmotrievttálaš geatnegasvuodain nugo ILO-kon-
venšuvnnas nr. 169. Dát mielddisbuktá stáhtii čielga
ovddasvástádusa láhčit dili nu ahte sámí álbmot sáhtta
sihkkarastit ja ovddidit iežas gielaide, kultuvrra ja servo-
dateallima.

Eanetlohku čujuha dasa ahte leat ain stuorra
hástalusat sámegielaide ektui, ja deattuha man dehálaš

lea oažžut olámuttolaš ja dásseárvosaš sámegielat bálvalusfálaldagaid, erenoamážit oahpahusas, dearvvašvuodas, riekteásahusas ja almmolaš hálddašeamis. Buorre rekrutteren ja dohkálaš gelbbolašvuolta sámegielat bálvalusain lea eaktun dasa ahte vuoigatvuodaid sáhtta ollašuhhtit geavatlaččat.

Eanetlohku deattuha ahte ovttasbargu gaskal stáhta eiseválddiid, gielddaid ja fylkkagielddaid ja Sámedikki, ja duohta konsultašuvnnaid čadaheapmi lea dehálaš dakkár áššiin mat gusket sámi beroštumiide. Viidáseappot deattuhuvvo soabahanbargu mii ain lea guovddázis, dáruiduhttinpolitihka vásáhusaid vuodul.

Lávdegotti Bargiidbellodaga miellahtut deattuhit ahte bargu sámegielaguin, sámi kultuvrrain ja sámi servodagain lea ožžon eanet fuomášumi dán stuorradiggeáigodagas, earret eará leat juolludeami sámi áigumušaide lassánan ja Sámedikki rámmaeavttut leat nannejuvvon. Dát miellahtut mearkkašit viidáseappot ahte eanet ollislaš čuovvoleapmi sámpolitihkas lea deattuhuvvon temáhtalaš diedáhusaid ja mearredidolaš doaibmabijuid bokte, mii lea mielde nannemin máhttovuođu ja buorideamen ovttastahttima surggiid rastá.

Dát miellahtut čujuhit erenoamážit ahte sámpolitihkka lea eanet ja eanet dohkkehuvvon surggiidrastideaddji ovddasvástádussan, mas iešguđetge hálldahu-soasit fertejit leat mielde iežaset ovddasvástádussurggiid siskkoale. Dát lea dáid miellahtuid oainnu mielde eaktun jus galgá joksat bistevas bohtosiid.

Dát miellahtut deattuhit ahte sámegielaid nannen lea mearrideaddjin sihke kultuvrra ceavzimii ja soabahanbarggu čadaheapmái. Danne ferte joatkit ja nannet barggu buoridit rekrutterema, sámegielgelbbolašvuoda ja sámegielgeavaheami olles servodagas.

Dát miellahtut deattuhit viidáseappot ahte soabahanbarggu čuovvoleapmi ferte leat guhkesáigásaš ja geatnegahtti, ja dan ferte geahččat ovttas konkrehta doaibmabijuguin mat leat mielde fas hukseme giela, identitehta ja luohttuša dáruiduhttinpolitihka maŋŋil.

Dát miellahtut oavvildit ahte lea dehálaš joatkit barggu mii nanne ássama, árvoháhkama ja ovdáneami sámi guovlluin. Guoddilis ealáhuseallin, mas leat sihke árbevirolaš sámi ealáhusat ja ođđa ovdánavjo-lašvuodas, lea mearrideaddjin ealli báikegottiide ja sihkkarastin dihte boahpteáiggi rekrutterema sámegielaide ja kultuvrii.

Loahpas áigot dát miellahtut deattuhit man dehálaš guhkesáigásašvuolta ja vuorddehahttivuohta lea sámpolitihkas ja ahte viidáset ovdáneapmi eaktuda buori ovttasdoaibmama gaskal stáhta eiseválddiid ja sámi ásašusaid.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahtut mearkkašit ahte diedáhus eanas čilge gustovaš

rievttálaš, ekonomalaš ja ásašuslaš rámmaid ja ahte das dušše muhtun muddui leat ođđa vuoruheami dahje čielga politihkalaš geaidnoválljemat. Sámediggi ieš čujuha ahte diedáhus buktá unnán ođđa dieduid liige čielggasmahte ráđdehusa politihkalaš ambišuvnna.

Dát miellahtut deattuhit ahte sámegielat, sámi kultuvra ja historjá lea dehálaš oassi Norgga kulturárbbis. Seammás oavvildit dát miellahtut ahte sámpolitihka vuodđun fertejit leat ovttárvosaš meannudeami prinsihpat, báikkálaš demokratiija, riektesi-hkkarvuolta ja dábalaš álbmotstivren.

Dát miellahtut čujuhit ahte diedáhus čalm-mustahtta ahte sámpolitihkalaš gaskaoami, ásašusat ja ekonomalaš juolludeami leat ovdánan sakka áiggi badjel. Sámedikkis lea dál mánggabealat rolla sihke álbmotválljen orgánan, hálldašan orgánan ja stáhta konsultašuvdnabeallin. Dát miellahtut oavvildit ahte dát čuožžilahtta prinsihpalaš gažaldagaid mat gusket demokrátalaš dárkkistussii, fápmojuohkimii ja dássadahkii dábalaš demokrátalaš orgánaid ja sierra ásašuslaš ortnegiid gaskka.

Dát miellahtut čujuhit ahte Ovddádusbellodat prinsihpalaččat vuosttilda vealaheami man vuodđun lea čearddalašvuolta. Dát miellahtut oavvildit danne ahte sámi hástalusat berrejit áimmahuššot dábalaš demokrátalaš álbmotválljen orgánaid bokte ja dábalaš njuolggadusaid bokte mat gustojit buot ássiide. Dát miellahtut čujuhit dán oktavuodas Ovddádusbellodaga prográmmas mearriduvvon mihttomearrái ahte Sámediggi galgá heahtihuvvot, ja ahte jienastan-vuoigatvuolta ii galgga čadnojuvvot čearddalaš válgajienastuslohkui.

Dán vuodul ovddidit dát miellahtut čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđdehusa ovddidit dárbbalaš lálkaevttohusaid mat sihkkarastet ahte sámi beroštumi áimmahuššojuvvojit dábalaš álbmotválljen orgánaid bokte, ja ovddidit daid dárbbalaš lálkaevttohusaid nu ahte Sámediggi heahtihuvvo.»

Dát miellahtut čujuhit viidáseappot ahte Norgga sámpolitihkka lea eanas vuodđuvuvvon ILO-konvenšuvdnii nr. 169. Dát miellahtut oavvildit ahte lea dárbu prinsihpalaš guorahallamii movt konvenšuvdna lea váikkuhan Norgga lágaide, areálahálldašeapmái ja demokrátalaš mearridanváldái. Dát miellahtut čujuhit Ovddádusbellodaga oidnui ahte Norga berre guođdit ILO-konvenšuvnna nr. 169.

Dán vuodul ovddidit dát miellahtut čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđdehusa ovddidit ášši heahtihit Norgga oassálastima ILO-konvenšuvdnii nr. 169 eamiálbmogiid ja čeardaálbmogiid birra iešheanalaš stáhtain 2026:s.»

Dát miellahtut oaivvildit ahte stáhta ja Sámedikki gaskasaš ráđđádallanortnegat fertejit doaibmat eanet rabas ja oinnolaš vuogi mielde. Dáid miellahtut uide mielas ii leat buorre go proseassat main lea stuorra mearkkašupmi báikegottiide, ealáhusaide ja areálahálddašeapmái, dáhphuvvet geavatlaččat buohtalas proseassaiguin main lea ráddjejuvvon almmolaš geahččanlohpi.

Dán vuodul ovddidit dát miellahtut čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa fuolahit ahte addojuvvo almmolaš geahččanlohpi ráđđádallamiidda Sámedikkiin.»

Dát miellahtut čujuhit ahte Sámediggi áiggi mielde lea ožžon eanet váikkuhanfámu plána- ja areálaássiin, earret eará konsultašuvnnaid ja vuostecealkinortnegiid bokte. Dát miellahtut oaivvildit ahte areála- ja ealáhusriiddut fertejit čovdojuvvot rabas ja dábalaš demokrátalaš proseassaiguin main buot guoskevaš beroštumit besset searvat dásseárvosaččat. Dát miellahtut oaivvildit danne ahte Sámedikki sierra vuostecealkinrolla gieldda ja regionála plána- ja areálaássiin berre heaittihuvvot.

Dán vuodul ovddidit dát miellahtut čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa máhccat Stuorradiggái lálkaevttohusain mii sihkku Sámedikki vuostecealkinvuoigatvuoda gieldda ja regionála plána- ja areálaássiin.»

Dát miellahtut oaivvildit ahte doaibmabijut sámegielaide ja sámii kultuvrra várás fertejit leat mearredidolaččat, ja vuodđuduvvon máhttui ja daid fertesáhttit dárkilastit, eaige galgga buvttihit eanet byrokrahtija dahje bistevaš sierraortnegiid. Dát miellahtut eahpidit ovdáneami mas dađistaga eanet stipeandaortnegat, lassičuoggát ja sierraortnegat čadnojuvvot gillii ja čearddalašvuhtii, ja oaivvildit ahte oahppovuogádat berre nu guhkás go vejolaš vuodđuduvvot ovttalágan njuolggadusaide buot ohppiide.

Dán vuodul ovddidit dát miellahtut evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit evttohusa mii sihkkarastá ahte stipeanddat ja sierraortnegat ohppiide geain lea vuoigatvuodagiella joatkkaskuvllas heaittihuvvojit.»

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit evttohusa sihkkut eatnigiellaeksámena lassičuoggáid joatkkaskuvllas.»

Dát miellahtut oaivvildit ahte sámii giella- ja kulturbarggu berre eanet áimmahuššat dábalaš, nati-

onála, regionála ja gieldda ortnegiid bokte dan sadjái go eanet ja eanet sierra ásašusaiguin ja bálddalaš vuogádaiguin. Dát miellahtut oaivvildit dát buvttiha eanet demokrátalaš ruohtasteami, buoret resursageavaheami ja eanet legitimizehta.

Dán vuodul ovddidit dát miellahtut čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa guorahallat movt sámii giella- ja kulturbarggu eanet sáhtta áimmahuššat dábalaš nationála, regionála ja gieldda ortnegiiguin dan sadjái go sierraortnegiiguin.»

Dát miellahtut čujuhit ahte Finnmárkkuláhka lea dagahan stuorra vuostálasvuodaid ja eahpečielgga-svuodaid Finnmárkku opmodatdiliide, hálddašeapmái ja riekteipmárdussii. Dát miellahtut oaivvildit danne ahte lea dárba geahčadit lága váikkuhusaid, ja čujuhit Ovddádusbellodaga oidnui ahte Finnmárkkuláhka berre heaittihuvvot.

Dán vuodul ovddidit dát miellahtut čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit lálkaevttohusa Finnmárkkulága heaittiheami birra.»

Dát miellahtut deattuhit ahte soabaheapmi buoremusat lihkestuvvá rabasvuoda, árvvusatnima, ovttalágan meannudeami ja oktasaš demokrátalaš čovdosiid bokte, ii ge eanet institušonaliserema, sierraortnegiid dahje ortnegiid bokte mat sáhttet dagahit eanet riidduid joavkkuid ja beroštumiid gaskka.

Lávdegotti Olgešbellodaga miellahtut čujuhit ahte Olgešbellodaga sámepolitiikka lea vuodđuduvvon guovttebealat árvvusatnimii ja solidaritehtii, mas mii fuolahit mánggabealatvuoda riggodahkan olles riikii. Dát miellahtut deattuhit ahte bargu čuovvolit Duohtavuoda- ja soabahankommišuvnna raportta lea okta min áiggi deháleamos doaimmain sihkkarastin dihte duohta ovttadássásašvuoda majoritehta- ja minoritehtaálbmoga gaskkas Norggas.

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte mii fertet sihkkarastit ja viidáseappot ovddidit sámegielaide. Vai lihkestuvvat dáinna, ja vai jorgalahttit rašes gielladili, oaivvildit dát miellahtut ahte lea áibbas dárbašlaš lasihit oahpaheddjiid rekrutterema geain lea sámii gielgelabbolašvuoha, ja sihkkarastit buriid, ođđaáigásaš ja digitála oahpponeavvuid ráhkadeami.

Dát miellahtut oidnet stuora vejolašvuoda sámii kultuvrra ja sámii árbevieruid ovdánahttimis nugo luodii ja duoji, maiddá oassin kulturealáhusas. Sámii kultuvrras lea iešárvu, muhto dat ovddasta maiddá geavatkeahces vejolašvuodaid árvoháhkamii ja bargosajiiide. Dát miellahtut čujuhit dan oktavuodas Olgeš-

bellodaga molssaektosaš stáhtabušehttii, mas mii evttohit ahte skeanċanannenortnet fas álggahuvvo. Dát lea ulbmillaš doaibmabidju mii váikkuha eanet priváhta ruhtadeami ja lea njuolga ávkin sámii kulturinstitiuvnnaide ja proseavttaide.

Dát miellahtut deattuhit ahte Olgešbellodahkii lea dehálaš gávdnat buori dássedeattu árbevirolaš sámii areálageavaheami, nugo boazodoalu, ja servodaga ođđa ealáhusovdnáhttima ja ruoná molsuma gaskka. Dát miellahtut oaivvildit ahte lea áibbas dárbbaslaš čadahit buriid ja árra proseassaid sihkkarastin dihtii ovttašeallima, nu ahte sáhtta sihke áimmahuššat sámii kultuvrra ávnnaslaš vuodá ja seammás láhčit boahpteáiggi árvoháhkamii ja fápmobuvttadeapmái. Dát miellahtut deattuhit ahte stáhta eiseválddiid, gielda ja fylkkagielda eiseválddiid ja Sámedikki ovttašbargu ja duohta konsultašuvnnaid čađaheapmi dakkár áššiin, mat gusket sámii beroštusaide lea dehálaš.

Dát miellahtut mearkkašit ahte Sámediggi mearkkašumi ahte diedáhus livččii eanet galgan čielggasmahttit ráđđehusa politihkalaš áigumušaid ja čujuhit dárbbaslaš vuoruhemiid geaidnoválljema.

Lávdegotti Sosialisttalaš Gurutbellodaga ja bellodaga Ruoksat miellahtut deattuhit ahte sámegeiela, sámii kultuvrra ja sámii servodateallima nannen lea vuodđoeaktun dasa ahte ollašuttit Norgga geatnegasvuodaid sámiiid ektui eamiálbmogin, ja sihkkarastit sámiiid vuoigatvuodaid duohtandahkama. Dát miellahtut čujuhit Duohtavuoda- ja soabahankommišuvnna raportii, mii duođašta dáruiduhttinpolitihka duođalaš ja guhkesáigásaš váikkuhusaid, ja háliidit deattuhit ahte soabaheapmi ii sáhte mearriduvvot, muhto dat ferte huksejuvvot konkrehta politihka bokte guhkit áiggi badjel. Dáid miellahtuid oainnu mielde addá diedáhus buori dilálašvuodačilgehusa, muhto das váilott hirmsit vuoruheami, geatnegahtti doaibmabijut ja čielga ovddasvástádusdilit. Dát miellahtut váillahit danne offensiiva ja vuogádatlaš čuovvoleami kommišuvnna ávžžuhusain, dás maiddá movt doaibmabijut duođas galget leat mielde ođasmahttime luohtámuša almmolaš eiseválddiide.

Dát miellahtut deattuhit ahte sámegeielat leat sámii servodateallima geađejuolgi. Seammás lea bures duođastuvvon ahte giellavuoigatvuodát buori muddui eai ollašuva geavatlaččat, erenoamážit hálldašanguovllu olggobealde. Dát miellahtut oaivvildit ahte diedáhus ii vuhtiiváldde doarvái bures dán váilevašvuoda, ja deattuhit ahte lea dárbu nannet stáhta ovddasvástádusa čuovvolit giellavuoigatvuodaid, buoridit ruhtadeami gielddaide ja fylkkagielddaide ja systemáhtalaččat hukset sámegeielgelbbolašvuoda. Dát miellahtut deattuhit erenoamážit ahte olbmui galgá leat duohta vuoigatvuoda geavahit sámegeiela go lea okta-

vuoda almmolašvuodain miehtá riikka, iige leat sorjivaš ássanbáikkis.

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte sámii ássiin lea vuoigatvuoda oázžut ovttáarvosaš almmolaš bálvalusaide. Ovddes dilálašvuodaid vásáhusat čájehit dattetge ahte oallugat ain deaividit čálgostáhta mii ii leat doarvái heivehuvvon gillii ja kultuvrii. Dát miellahtut oaivvildit ahte diedáhus menddo unnán konkretisere movt dán galgá čuovvolit, ja deattuhit ahte dárbbasuvvo čielgaset nátionála stivren, mearredidolaš gealbodoaibmabijut olles čálgosuorggis ja ekonomalaš rámmat mat dahket gielddaide vejolažžan fállat bálvalusaide. Dát miellahtut čujuhit ahte dát guoská erenoamážit de- arvvašvuoda- ja fuollabálvalusaide, bajášsaddamii ja mánáidsuodjalussii.

Dát miellahtut mearkkašit diedáhusa namuhuvvon hástalusat mat čatnasit sámegeielat bargiid rekrutteremii, ja háliidit deattuhit ahte dát lea okta dain mii lea stuorámus hehttehussan ovttáarvosaš čálgofáldagaide sámii ássiide. Dáid miellahtuid mielas lea dárbu eanet ollislaš ja offensiiva ángiruššamii nannen dihte oahppofáldagaid sámegeielain ja sámegeillii, buoridit rekrutterema ja sihkkarastin dihte buriid rámmaeavttuid bargiide geain lea sámegeielgelbbolašvuoda.

Dát miellahtut deattuhit viidáseappot man dehálaš Sámediggi lea sápmelaččaid ovddasteaddji orgánan Norggas ja oaivvildit ahte lea dárbu nannet konsultašuvdnaortnegiid ja sihkkarastit duohta mielváikkuheami áššiin mat gusket sámii beroštumiide. Dát miellahtut čujuhit maiddá dasa ahte sámegeielat, sámii kultuvra ja sámii servodateallin leat nannosit čadnojuvvon luondduvuddui, ja ahte sámiiid vuoigatvuodaid vuhtiiváldin ferte danne deattuhuvvot eanet areálahálldašeamis. Dát miellahtut oaivvildit ahte olmmošvuoigatvuodalaš geatnegasvuodát sihke Vuodđolága mielde ja riikkaidgaskasaš konvenšuvnnaid mielde maidda Norga lea čadnojuvvon, fertejit leat stivrejeadjin buot áššiin mat gusket sámii dilálašvuodaide.

Dát miellahtut ovddidit čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit ollislaš plána Duohtavuoda- ja soabahankommišuvnna ávžžuhsaid čuovvoleami várás, mas leat čielga vuoruheami, ovddasvástádusat ja ovddosmannan, ja máhccat Stuorradiggái heivvolaš vugiin.»

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa nannet sámii giellavuoigatvuodaid čuovvoleami, dás sihkkarastin dihte ahte vuoigatvuoda geavahit sámegeiela go lea oktavuoda almmolašvuodain šaddá duohtan olles riikkas, ja máhccat Stuorradiggái heivvolaš vugiin.»

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit plána movt nannet rekrutterema ja gelb-bolašvuoda sámii geielain, erenoamážit mánáidgárdiin, skuvllain ja alm-

molaš bálvalusain, ja máhccat Stuorradiggái heivvolaš vugiin.»

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa raporteret Stuorradiggái sámegielaid, sámi kultuvrra ja servodateallima doarjjaortnegiid čuovvoleami stáhtusa birra jahkásaš bušeahtain ja máhccat Stuorradiggái heivvolaš vugiin.»

Dát miellahtut čujuhit Sámedikki jagi 2025 jahkediedáhussii, ja mearkkašit dan stuorra ja mánggaberalat barggu mii dahkkojuvvo nannen várás sámi kultuvrra, sámegielaid ja sámi servodateallima.

Duohtavuoda- ja soabahankommišuvnna raportta ja Stuorradikki meannudeami vuodul oaivvildit dát miellahtut ahte lea dehálaš garrasit ángiruššat soabahanbarggu ja nannet sámegielaid, kultuvrra ja servodateallima. Dát miellahtut deattuhit man dehálaš dat lea ahte Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodát čuvvojuvvojit. Dát miellahtut deattuhit maiddái dan ovddasvástádusa mii gielddain ja fylkkagielddain lea addit sámi álbmogii buriid ja ovttárvosaš čálgo-fálaldagaid, ja čujuhit ahte gielddasuorggi ekonomijja lea hui dehálaš dán oktavuodas.

Dát miellahtut čujuhit ahte Sd. 8 (2025-2026) ii sisttisdoala makkárge doaibmabijuid main leat ekonomalaš dahje hálddahuslaš váikkuhusat, ja oaidná ráđđehusa ja Sámedikki soahpatmeahttunvuoda Sámedikki ekonomalaš dili ektui. Dát miellahtut mearkkašit ahte Sámediggi čujuha dasa ahte jahkásaš diedáhusat leat unnán váikkuhan Sámedikki ekonomalaš dili nannemii, ja ahte Sámediggi čujuha ahte lea stuorra erohus bušeahttadárbbu ja duohta juolludemiid gaskka. Dát miellahtut mearkkašit maiddái ahte Sámediggi lea fuolastuvvan go oassi stáhtabušehtas mii juolluduvvo sámi áigumušaide lea njiedjan dahje lea bisson seamma dásis maŋimuš 20 jagi, ja go Sámedikki oassi obbalaš juolludemiin sámi áigumušaide lea njiedjame. Sámediggi čujuha dasa ahte bušeahtagažaldagat eai gula konsultašuvdnageatnegasvuhtii sámelága vuodul, mii Sámedikki mielas lea dát formálalaš váilevaš mielváikkuheapmi.

Dán vuodul ovddidit dát miellahtut čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovttas Sámedikkiin árvvoštallat Sámedikki bušeahttaortnega ja ahte čielggaduvvo ortnet mii mielddisbuktá bušeahttaproseassa mas Sámediggái sihkkarastojuvvo duohta mielmearrideapmi.»

Dát miellahtut oaivvildit ahte sámegiela nannen lea hui dehálaš, go geahččá dan viiddis dáruiduhttinpolitihka ektui mii lea čađahuvvon. Sámi hálddašangiellat ja sámi giellaguovddášat leat guokte guovddáš doaibmabiju nannen várás sámegiela. Jagi 2026 stáhtabušehta gulaskuddama bokte ja čoačkki-

miin sámi gielddaiguin lávdegoddemátkkiin lea dáid miellahtuid oainnu mielde boah tán čielgasit ovdan ahte guovttegielatvuoda ruđat sámi hálddašangielladain eai leat doarvái, ja ahte giellat fertet geavahit friddja ruđaid gokčat lassigoluid guovttegielatvuoda dihte. Dát lea erenoamáš hástaleaddji smávva gielddain, dakkár dilis mas mángga gielddas lea heajos ekonomijja ja fertet garrasit vuoruhit buriid ulbmiliid gaskka.

Dát miellahtut ovddidit čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa árvvoštallat vejolašvuodaid nannet sámi hálddašan-gielddaid ekonomalaš rámmaeavttuid ja máhccat Stuorradiggái govttolaš áiggi siste.»

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa nannet sámi giellaguovddášiid ja máhccat Stuorradiggái heivvolaš vuogi mielde govttolaš áiggi siste.»

NÁČ:s 2016:18 Váibmogiella/Hjertespråket evttohuuvui ásaht sámi giellaáittardeaddji, bajitdási orgánan mii galgá gozihit ahte sámi giellageavaheddjiid giella- ja oahpahusvuoigatvuodát ollašuttuojuvvojit. Dát čálmmustahtto Sámedikki jahkeraporttas guovddáš doaibmabidjun.

Dát miellahtut ovddidit danne čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovttasrádiid Sámedikkiin ja guoskevaš aktevrraiguin álggahit barggu ásaht sámi giellaáittardeaddji.»

Dát miellahtut čujuhit ahte lea čujuhuvvon dárbu oahpponeavvuide sámegillii, maid maiddái Sámediggi cuiggoda Diedáhusas Sd. 8. Fysalaš oahpponeavvut leat eanet guovddášis obbalaččat servodagas ja ahte digitála oahpponeavvut eai sáhte buhtadit fysalaš oahpponeavvuid ollásit.

Dát miellahtut ovddidit danne čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa sihkkarastit ahte leat eanet fysalaš oahpponeavvut oázžumis skuvladoaimmahagas sámegillii.»

Dát miellahtut čujuhit stuorradiggediedáhussii mas mitaluvvo ahte heahte-guovddášláhka lea rievduvvon dainna lágiin ahte lágas nannejuvvo, ahte sámi pasieantaid erenoamáš vuoigatvuodát galget áimmahuššojuvvot heahteguovddášfálaldagas. Dát miellahtut dorjot dán čielggasmahttima gielddaid ovddasvástádusa ektui, muhto čujuhit erenoamáš hástalusaid mat leat heahteguovddášfálaldagas Sis-Finnmárkkus maŋnil go sámi heahte- ja inseastaguovddáš Kárášjogas heaittihuvui 2019:s. Dát

miellahtut oaivvildit ahte satelihttačoavddus gaskal Álttá ja Kárášjoga ii leat doarvái, ja oaivvildit ahte dá-bálaš heahteguovddášruhtadeapmi ii leat heivehuvvon sierra fáldaldahkii sámi álbmogii. Seammás go buot heahteguovddážat galget áimmahuššat sámiid vuoi-gatvuodaid, de lea dárbu sámi heahteguovddážii, mas stáhta ferte váldit stuorát ovddasvástádusa ruhtadeami oktavuodas.

Dán vuodul ovddidit dát miellahtut čuovvovaš evttohusa:

«Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ráhkadit plána nan-nen várás sámegielat heahte- guovddášfálaldaga sámi álbmogii, erenoamážit Finnmárkkus, ja máhccat Stuor-radiggái heivvolaš vuogi mielde.»

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte manimuš jagi-id leat leamaš mánnga stuorra huksenášši sámi guovl-luin, dego Fovsen-ášši, Nussir-ruvkke ja mearrádus elektrifiseret Muolkkuid rusttega, mat leat dagahan alla riidodási ja dađibahábut leat maiddá eamiálbmogiid vuoi-gatvuodát rihkkojuvvon. Sámediggeválgga guorahallan 2025:s čájeha ahte olles guhttas logi jienasteaddjis sámediggeválggas lea unnán luoh-te-vašvuohta Norgga eiseválddiide. Duohtavuoda- ja soa-bahankommišuvnna raporta čujuha viidáseappot dasa ahte Fovsen-ášši čuovvleapmi erenoamážit lea leamaš mielde hedjonahhtimin sámi álbmoga luohhtámuša Norgga eiseválddiide.

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte jáhkku dasa ahte du gullet ja guldalit, ahte olbmoss lea vuoiggalaš vejolašvuohta, ja ahte riektevuogádat duodai bargá du ovddas, lea áibbas guovddážis luohhtámuša dáfus ovt-taskas olbmo ja eiseválddiid gaskka, ja servodaga eanet-logu ja unnitlogu gaskka – luohhtámuš maid ádjána guhká hukset, muhto mii, nugo mii maiddá diehtit, sáhtta nohkat jođánit. Dát lahtut háliidit deattuhit ahte energiija- ja areálapolitihkka maid Stuorradiggi ja ráđđehus válljejit fievrridit, lea dehálaš ollu sápmelaččaid luohhtámuššii Norgga stivrejeaddji eiseválddiide.

Dát miellahtut oaivvildit ahte mearriduvvon jođánis luodda hukset odđa bieggafámu Finnmárkkus oktan elfápmolinnjáiguin, rusttetgeainnuiguin ja eará vuodđostruktuvrrain, váikkuha garrasit dálá sámi ealá-husaide ja lundui, mii lea sámi kultuvrra ávnnaslaš vuoddu. Dattetge ii leat ráđđádallon boazodolliiguin iige Sámedikkiin, mii lea sámiid álbmotválljen orgána, ovdalgo mearriduvvui elektrifiseret Muolkkuid, vaikko sámi ealáhusat ja sámi kultuvra leat dat mat šaddet dov-dat obbalaš noađi, ja dát noađuheapmi lea áittan árbe-virolaš sámi ealáhusaide, sámi kultuvrii ja sámi luond-uvuđđui.

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte nuppástuhtti-ma oktavuodas eanet birasustitlaš servodahkan lea ser-

vodat sorjavaš gávdnat čovdosiid mat eai duolmma ál-goálbmogiid vuoi-gatvuodaid, ja ahte ferte garvit čovdo-siid mat dagahit dárbbasmeahtun sierranemiid ja riid-duid. Dát miellahtut čujuhit Árrasevttohusii 127 S (2025–2026), vrd. bellodaga Ruoksat áirasiid evttohusa 231 S (2025–2026), ja evttohusaid mat doppe buktojuv-vojit, obbalaččat árvvoštallat daid kumulatiiva váikkuhusaid boazodollui čáhceenergii huksemis, ne-ahttahuksemis ja eará sisabahkkemiin ja eará váikkuhusaid sámi kultuvrii.

Lávdegotti Guovddášbellodaga miel-lahttu čujuha dasa ahte Guovddášbellodat oaivvilda ahte lea dehálaš fuolahit, ahte sámi gielat ja sámi kultu-vra šaddet olámuddui eanebuidda. Dat lea dehálaš sá-megielaid ja kultuvrra bisuheapmái ja ovdáneapmái, seammás go dat lea dehálaš oassi soabahanbarggus. Sámi ássiide galget sihkkarastojuvvot buorit bálvalus-fálaldagat, ja gielalaš ja kultuvrralaš dárbbut ja vuoi-gatvuodát galget áimmahuššot. Lea dehálaš ahte lea buorre gulahallan ja viiddis ovtasbargu iešguđet háld-dašandásiid ja Sámedikki gaskka. Dát lahttu oaivvil-da ahte boahhteáiggis lea dehálaš ahte sámi giellaoahpahus mánáidgárddiin ja skuvllain ferte nan-nejuvvo, ja ferte aktiivvalaččat bargat buoridit rekrut-terema ja unnidit heaitimiid sámegieloahpahusas. Dát lahttu vuordá ahte ráđđehus fuolaha buori ovttahtti-ma earret eará iešguđet departemeantaid gaskka.

4. Unnitlogu evttohus

Ovddádusbellodaga evttohus:

Evttohus 1

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit dárbbaslaš lálkaevttohusaid mat sihkkarastet ahte sámi beroštu-mit áimmahuššojuvvojit dá-bálaš álbmotválljen or-gánaid bokte, ja ovddidit daid dárbbaslaš lálkaevttohu-said nu ahte Sámediggi heaittihuvvo.

Evttohus 2

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit ášši heaitti-hit Norgga oassálastima ILO-konvenšuvdnii nr. 169 eamiálbmogiid ja čeardaálbmogiid birra iešheanaláš stáhtain 2026:s.

Evttohus 3

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa fuolahit ahte addo-juvvo almmolaš geahččanlohpi ráđđádallamiidda Sá-medikkiin.

Evttohus 4

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa máhccat Stuorra-diggái lálkaevttohusain mii sihkku Sámedikki vuoste-

cealkinvuoigatvuoda gieldda ja regionála plána- ja areálaáššiin.

Evttohus 5

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit evttohusa mii sihkkarastá ahte stipeanddat ja sierraortnegat ohppiide geain lea vuoigatvuodagiella joatkkaskuvllas heaittihuvvojit.

Evttohus 6

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit evttohusa sihkkut eatnigiellaeksámena lassičuoggáid joatkkaskuvllas.

Evttohus 7

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa guorahallat movt sámi giella- ja kulturbarggu eanet sáhtá áimmahuššat dábalaš nationála, regionála, ja gieldda ortnegiiguin dan sadjái go sierraortnegiiguin.

Evttohus 8

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit láhkaevttohusa heaittihit Finnmárkkulága.

Sosialisttalaš Gurutbellodaga ja bellodaga Ruoksat evttohus:

Evttohus 9

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit ollislaš plána Duohtavuoda- ja soabahankommišuvnna ávžžuhusaid čuovvoleapmái, mas leat čielga vuoruheamit, ovdasvástádusat ja ovddosmannan, ja máhccat Stuorradiggái heivvolaš vugiin.

Evttohus 10

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa nannet sámi giellavuoigatvuodaid čuovvoleami, dás sihkkarastit ahte vuoigatvuolta geavahit sámegiella go lea oktavuolta almmolašvuodain šaddá duohtan olles riikkas, ja máhccat Stuorradiggái heivvolaš vugiin.

Evttohus 11

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovddidit plána movt nannet rekrutterema ja gelbbolašvuoda sámi gielain, erenoamážit mánáidgárddiin, skuvllain ja almmolaš bálvalusain, ja máhccat Stuorradiggái heivvolaš vugiin.

Evttohus 12

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa raporteret Sámediggái sámegielaid, sámi kultuvrra ja sámi servodateallima doarjja-ortnegiid čuovvoleami stáhtusa birra ja

hkásaš bušeahtain ja máhccat Stuorradiggái heivvolaš vugiin.

Evttohus 13

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovttaš Sámedikkiin árvvoštallat Sámedikki bušeahhtaortnega ja ahte čielgaduvo ortnet mii mielddisbuktá bušeahttaproseassa mas Sámediggái sihkkarastojuvvo duohta mielmearrideapmi.

Evttohus 14

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa árvvoštallat vejolašvuodaid nannet sámi hálddašangielddaid ekonomalaš rámmaeavttuid ja máhccat Stuorradiggái govttolaš áiggi siste.

Evttohus 15

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa nannet sámi giellaguovddážiid ja máhccat Stuorradiggái heivvolaš vuogi mielde govttolaš áiggi siste.

Evttohus 16

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ovttašrádiid Sámedikkiin ja guoskevaš aktevrraiguin álggahit barggu ásaht sámi giellaáittardeaddji.

Evttohus 17

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa sihkkarastit ahte leat eanet fysalaš oahpponeavvut oázžumis skuvladoaimmahagas sámegillii.

Evttohus 18

Stuorradiggi bivdá ráđđehusa ráhkadit plána nannen várás sámegielat heahteguovddášfálaldaga sámi álbmogii, erenoamážit Finnmárkkus, ja máhccat Stuorradiggái heivvolaš vugiin.

5. Lávdegotti ráva

Lávdegotti rávvaga ovddidit lávdegotti Bargiidbellodaga, Olgešbellodaga, Sosialisttalaš Gurutbellodaga, Guovddáš bellodaga, ja bellodaga ruoksat miellahtut.

Lávdegottis eai leat muđui mearkkašumit, čujuha diedáhussii ja rávve Stuorradikki čuovvovačča dahkat

Mearrádus:

Died. Sd. 8 (2025–2026) – Sámegiella, sámi kultuvra ja servodateallin – biddjojuvvo mielde čoahkkingirjái.

Oslo, Gielda- ja hálddašanlávdegottis miessemánu 28. beaivvi 2026

Hanne Beate Stenvaag
jodiheaddji

Konstanse Marie Alvær
sátnejodiheaddji

